

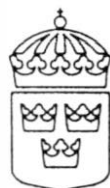
Motion till riksdagen

1987/88:Jo30

av Olof Johansson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:85

om miljöpolitiken inför 1990-talet

Mot.
1987/88
Jo30

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Centerns miljöpolitiska utgångspunkter	2
Några omdömen om miljöpropositionen.....	4
Naturskydd	5
Naturvårdsstiftning.....	5
Skötsel av naturvårdsobjekt	6
Skydd av älvarna	7
Naturvård i skogsbruket.....	7
Internationell naturvård	8
Koldioxidproblemet.....	8
Luftföroreningarna och försurningen.....	9
Internationella åtgärder	10
Åtgärder inom industri- och energianläggningar	11
Åtgärder inom trafiken.....	11
Kalkning	13
Åtgärder inom kulturminnesvården	13
Ozonskiktet.....	13
Havsmiljön	14
Miljögifter.....	14
Metallutsläpp	16
Jordbruk och miljö	16
Avfall eller resurs	17
Ny avfallspolitik.....	18
Förbränning	19
Förgasning	19
Avlopp.....	19
Obligatorisk ansvarsförsäkring	20
Ekonomiska styrmedel	21
Miljöavgifter.....	21
Miljöutbildning	22
Miljöskyddslagen	22
Hemställen	24

I motionen beskrivs centerns miljöpolitiska utgångspunkter. kritiken mot regeringens miljöproposition och centerns miljöpolitiska förslag. Förslagen är markerade med strecksatser.

Centerns miljöpolitiska utgångspunkter

Hushållning med naturresurser och en god miljö skapar framtidsmöjligheter. medan en miljöskadlig utveckling undergräver framtiden. Miljöpolitiken måste ges stimulans, styrmedel och tydliga signaler för en utveckling som skapar en uthållig produktionsförmåga. Eftersom miljön är helheten måste den också ha sin givna plats i hela samhället.

Centern arbetar för att skapa ett decentraliserat samhälle, som ger överblick, som hushållar med resurserna och därför använder förnybara resurser i största möjliga utsträckning. Hur bostäder, arbete och service byggs upp har stor betydelse för energi- och trafikstrukturen och därmed också för miljön. hur och vad vi producerar, hur vi tar till vara. återanvänder, återvinner likaså.

Centerns politik är en naturresurspolitik. Energipolitiken bygger på förnybara energikällor som kraftigt minskar utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider. I ett decentraliserat samhälle är kollektivtrafiken utbyggd, långväga godstransporter går på järnväg, och bilarnas motorer och drivmedel har förändrats eller ersatts så att de drivs med miljövänligt drivmedel, t. ex. etanol, metanol eller vegetabilisk olja. Industrin arbetar med slutna system, där avfallet blir mindre, men det som kvarstår kan återanvändas. I bistånds-, utrikes- och handelspolitiken är det centralt att främja samverkan över gränserna för att förbättra vår gemensamma miljö. Vi har i riksdagsmotioner lagt fram förslag om hur vi vill genomföra detta.

Centern anser att god miljö är ett centralt ekonomiskt mål. Inget annat parti har ännu accepterat detta synsätt. De direkta skadorna på miljön i Sverige har uppskattats till ca 60 miljarder kronor per år. Det motsvarar ungefär exportintäkterna från en av våra basnäringar, skogsindustrin. För att ge en varaktig tillväxt i samhället behövs både ekonomisk och ekologisk balans.

Lagar och andra begränsningar är nödvändiga men måste kompletteras med ekonomiska styrmedel. Vi vill bygga in miljöhänsyn i marknadsekonomin genom råvaruskatter och miljöavgifter. Centern tillsatte under sin tid i regeringen Naturresurs- och miljökommittén. Dess uppgift var att utarbeta en samlad svensk naturresurs- och miljöpolitik. Den presenterade 1983 ett värdefullt underlag till åtgärder med bl. a. förslag till ekonomiska styrmedel. De socialdemokratiska ledamöterna motsatte sig råvaruskatter och miljöavgifter. Den socialdemokratiska regeringen har ännu efter fem år inte lagt fram något förslag med en samlad naturresurs- och miljöpolitik. De ekonomiska styrmedlen skall nu utredas. Ekonomiska styrmedel, avgifter och skatter, är viktiga för att i snabbare takt nå resultat på miljöområdet.

Det blir alltmer uppenbart att internationell ekonomisk utveckling och välfärd förutsätter en framsynt resurspolitik. Förslagen från Världskommissionen för Miljö och Utveckling ger en grund för att skapa en uthållig utveckling. Miljöarbetet förutsätter ett gränslöst agerande. Vi anser att en strategi för Sveriges internationella agerande måste utarbetas. Vi anser också att Sverige bör analysera hur svensk miljöpolitik står i samklang med Världskommissionens rekommendationer. Vi har i annat sammanhang lagt fram förslag om detta.

Den tekniska utvecklingen skall användas för att stärka miljöarbetet. Storskalig teknik, som vid felhanteringar eller felfunktioner leder till skador som inte kan repareras, måste motarbetas. Miljöpolitiken måste söka hantera de miljöskador som har uppstått. Många av dem är i sig så allvarliga att även om vi vidtar åtgärder i dag kommer situationen att ytterligare förvärras innan en förbättring kan ske. Det tar tid innan vidtagna åtgärder får effekt.

Vi står inför flera ekologiska kriser, som en följd av ökenutbredning, avskogning, förorening och förgiftning av vatten, mark och luft, koldioxidutsläppen och andra hot mot ozonskiktet, etc. De flesta i dagens generationer kommer att vara döda innan vår planet drabbas av de yttersta konsekvenserna av dessa omfattande miljöskador. De flesta av dagens unga kommer däremot att vara i livet.

De allvarligaste miljöskadorna är de som ger långvariga ekologiska störningar eller ärftliga skador på djur och människor. All mänsklig verksamhet påverkar naturen. Men den påverkan får aldrig bli större än vad naturen tål. Hänsyn måste också tas till särskilt känsliga områden. För att ge verkligt innehåll åt denna utgångspunkt bör miljö kvalitetsnormer utarbetas som gränsvärden för acceptabel påverkan av ekosystemen. Gränsvärdena kan grundas på följande synsätt:

1. Naturfrämmande ämnen som är eller kan befaras vara långlivade, som t. ex. organiska klorföreningar, bör över huvud taget inte spridas i miljön. Det enda acceptabla gränsvärdet är alltså 0.
2. Tungmetaller och andra sällsynta grundämnen är inte naturfrämmande men kan i onaturliga koncentrationer orsaka bestående eller långvariga skador i miljön, koldioxid och naturliga gaser med växthuseffekt likaså. Halterna i miljön bör hållas inom de naturliga variationerna.
3. Alla övriga ämnen. Dessa får inte öka mer än vad naturen förmår bryta ned eller kan tolerera.

Vi anser att miljöarbetet måste prioriteras utifrån detta synsätt.

För att så skall kunna ske måste kunskaperna om miljön förbättras. Det är en förutsättning för att miljöarbetet skall få en inriktning på förebyggande verksamhet och inte enbart bli ett städarbete i efterhand. Det kräver att vi alla tar ett personligt ansvar. Vi vill förbättra den politiska beslutsprocessen och beslutens kvalitet genom att förkorta avståndet mellan forskning och beslut, genom miljökonsekvensanalyser och naturresursräkenskaper, framtidsstudier och ökad tyngd för miljökunnskap och miljöengagemang.

Vi vet i dag mer än någonsin om sambanden i naturen. Vi har större kunskap än tidigare om hur olika gifter påverkar ekosystem och människa. Vi

har också större ekonomiska resurser än någonsin tidigare. Vi måste ta vara på dessa möjligheter för att bruka bättre och förbruka mindre.

Mot. 1987/88
Jo30

Omdömen om miljöpropositionen

Miljöpropositionen kunde ha inneburit ett systemskifte för miljöarbetet

- om regeringen presenterat ett system för ekonomiska styrmedel, med miljöavgifter och råvaruskatter,
- om regeringen presenterat en resurspolitik, där naturresurserna utnyttjas effektivt men varsamt så att deras produktionsförmåga bevaras,
- om regeringen presenterat en miljöpolitik och en miljölagstiftning med målsättningen att politiken inom alla områden utformas utifrån vad naturen tål,
- om regeringen presenterat åtgärder för att förutse, förebygga och förhindra nya miljöproblem.

Men miljöpropositionen innebär inget systemskifte i miljöpolitiken. Den socialdemokratiska tyngdpunkten i miljöpolitiken är i stället att jaga miljöskador i det samhälle man själv har dominerat uppbyggnaden av.

Materiellt välstånd har skapats till priset av miljöförstöring och en överexploatering av naturresurser. Framtiden måste i stället ta vara på produktionens möjligheter att vara resurseffektiv och utnyttja en miljövänlig teknik. I ett sådant samhälle skapas förutsättningar för en hållbar utveckling utifrån naturens förutsättningar och inom de gränser naturen ställer upp.

Miljöpropositionen är inte heltäckande trots att den läggs vid senast möjliga tidpunkt under valperioden. Riksdagen har tidigare kritiserat regeringen för att den försenat nödvändiga miljöåtgärder. Trots att tid har funnits för en mer heltäckande proposition finns stora luckor:

- *Koldioxidproblemet*, som är ett av de mest omvälvande miljöproblemen, berörs knappast i propositionen.
- *Avfallet* utgör ett verkligt hot mot samhället, samtidigt som en resursbevarande politik skulle öppna nya möjligheter, där avfallet blir en resurs. Avfallet förbigås på två sidor, utan förslag.
- *Kväveoxiderna* från trafiken ökar. Inga omedelbara åtgärder vidtas mot kväveoxidutsläppen.
- *Internationella miljöarbetet* – inga nya initiativ föreslås, utöver ett miljöteknikinstitut.
- *Naturvården* får inga nya resurser, trots att behovet är akut.

Propositionen utmynnar i många nya utredningar eller uppdrag, bl. a. på följande områden:

- a. Ekonomiska styrmedel
- b. Avfallshantering
- c. Stadstrafik
- d. Naturvårdslag
- e. Resurser till naturvård

- f. Miljö i utbildningen
- g. Bullerriktlinjer
- h. Oljeskador vid transporter till sjöss
- i. Riktlinjer för slamhantering
- j. Kostnaderna för begränsningar av utsläpp av svavel och kväve
- k. Skydd av fjällskogarna

Mot. 1987/88
Jo30

Propositionen ger inte de signaler som behövs för att förändra samhället i miljövänlig riktning. Propositionen innehåller många bör, ibland finns där kraftord, men knappast de krafttag som skulle behövas. Regeringens förslag är en miniminivå i miljöpolitiken. Centerpartiet föreslår *därutöver* en rad åtgärder och ambitionshöjningar.

Naturskydd

En ekologisk grundsyn innebär att ta stor hänsyn till sambandet mellan natur, människa och samhälle. Naturen är en för människan gemensam resurs som skall skyddas och vårdas för nuvarande och kommande generationers välfärd. Var och en skall bidra till skyddet och vården av naturen genom att visa hänsyn och varsamhet samt genom att undvika åtgärder som kan vara skadliga för naturen.

Naturen skall utnyttjas med försiktighet och så att ekosystemets produktionsförmåga bibehålls, oömbärliga ekologiska processer vidmakthålls, genetisk variation bevaras och människor skyddas mot skadliga miljöbetingelser. Användningen av naturresurser skall vara inriktad på uthållighet.

De största hoten mot naturen är miljöförstörelsen av mark, vatten och luft och hoten mot den genetiska mångfalden. Luftföroreningarna och föroreningen leder till en utarmning av flora och fauna. Ett annat akut hot utgör nedläggningen av åkermark och skogsplantering. Naturskyddet kan aldrig kompensera effekterna av miljöskador eller den förändring av landskapet som igenplantering av åkermark och igenväxning av ängs- och hagmark innebär. Ett uthålligt samhälle kan inte skapas utan en stark känsla för naturvärden. Vi måste hushålla med naturresurser, även om det inte finns ett omedelbart ekonomiskt utbyte. Vi måste ha råd att skydda naturen också för dess eget värde.

Naturvårdslagstiftning

I dag saknas en övergripande natur- och miljöskyddslagstiftning. Naturvårdslagen är splittrad och saknar ett långsiktigt perspektiv på naturvårdsfrågorna och naturvårdens mål. Det är därför bra att regeringen i propositionen har accepterat kravet på en översyn av naturvårdslagen.

Centerpartiet anser att relationerna till annan lagstiftning, som miljöskyddslagen, naturresurslagen och plan- och bygglagen, särskilt måste studeras vid en översyn av naturvårdslagen. En naturvårdslag, som skall hävda naturmiljön, måste ha större tyngd i förhållande till annan lagstiftning än vad som för närvarande är fallet. Den nyligen antagna naturresurslagen har flera förtjänster, men också brister. I naturresurslagen delas naturen in i en

del vi kan förstöra och en del vi skall skydda. Centerpartiet anser att en övergripande naturresurslagstiftning skall ange hur man skall förvalta resurserna, inte hur man skall exploatera dem – med vissa områden undantagna. Ett sådant synsätt finns redan i skogsvårdslagen och i skötsellagen för jordbruket. Naturresurslagens hushållningsbestämmelser bör därför också ses över, så att det finns ett samband mellan naturresurslagen och naturvårdslagen vad gäller värnet av naturmiljön. Centerpartiet anser att översynen av naturvårdslagen skall ges denna innebörd.

Skötsel av naturvårdsobjekt

I Sverige finns i dag 20 nationalparker, drygt 1 200 naturreservat, ett femtiotal naturvårdsområden, drygt 600 djurskyddsområden och 1 300 naturminnen. Arealen och antalet naturvårdsobjekt har utökats successivt, men ligger ändå långt under de planer som finns för naturskyddet. Hittills har endast 20 % av landets riksobjekt för vetenskaplig naturvård och friluftsliv blivit säkerställda. Den största bristen är dock att vårdanslaget inte har ökat i den takt som behövs. Klyftan mellan vårdbehov och vårdanslag har blivit allt större. Hittills har klyftan till en del kunnat fyllas av beredskapsarbeten för naturvård, men nu har anslagen dragits ned även på detta område. Centerpartiet har under flera år föreslagit åtgärder för att förstärka skyddet av naturvården.

Regeringen redovisar i propositionen på flera punkter en likartad inställning som det utredningsförslag som presenterades 1986. Även vi anser att förslagen kommer att innebära vissa förbättringar för naturvården:

Ideella organisationer och markägare bör anlitas i vården av naturvårdsobjekten. Kommuner och landsting bör få ett ökat ansvar för friluftservarat. De statliga insatserna bör koncentreras till insatser för att bevara omistliga naturvården. Skötselplaner skall upprättas vid bildande av naturreservat. Nya finansieringskällor skall prövas. En översyn bör ske av alla naturvårdsobjekt.

Centerpartiet föreslår:

– Länsstyrelsernas naturvårdsenheter förstärks i ett första steg med en tjänst per län för handläggning av naturvårdsfrågor. Vi föreslår att 10 milj. kr. anvisas för detta på anslaget D1. Länsstyrelserna m. m.

– Särskilt skyddsvärd mark som ägs av domänverket bör överföras till Naturvårdsfonden.

– För vård av naturreservat m. m. föreslår centerpartiet att 60 milj. kr. anvisas, en ökning med ca 10 milj. kr.

– En ny fond bör tillskapas förvård och inköp av naturvårdsobjekt. Fonden skall byggas upp av statliga medel, men det skall också finnas möjlighet för allmänhet och företag att lämna bidrag till fonden. Det bör också vara möjligt att testamentera pengar för vård och inköp av naturvårdsobjekt.

– För att bevara det öppna landskapet och artrikedomen i flora och fauna bör en särskild hagmarksersättning införas. Vi har i annat sammanhang fö-

reslagit att 25 milj. kr. av omställningsstödet för jordbruket överförs till anslaget B6. Särskilda projekt på miljövårdens område.

– För vård av hotade arter har naturvårdsverket begärt 3 milj. kr. Vi anser det angeläget att ökade resurser tillförs och föreslår en ökning med 1 milj. kr. i förhållande till regeringens anslag, dvs. 3 milj. kr.

– En strategi bör utformas för bevarande och hantering av genetiska resurser. Den bör beskriva dels allmänna övergripande mål, dels mål som rör utsatta arter och mål för vissa områden som jordbruk och fiske. Åtföljande program bör vara inriktat på att klarlägga och bevara den existerande genetiska variationen, inkl. mikroorganismer, inte endast hotade arter, raser och sorter. Det bör omfatta genbanksverksamhet och forskningsbehov. Vi föreslår ett särskilt anslag på 5 milj. kr. för bevarande av genetiska resurser.

Regeringen berör inte i propositionen bioteknikens effekter på miljön. Det finns risker med att genetiskt manipulerat material sprids på ett okontrollerbart sätt. Flera länder har infört förbud mot detta.

– Vi har i annat sammanhang föreslagit en lag för bioteknikens utnyttjande. Användandet av biotekniken måste prövas utifrån etiska, sociala och ekologiska krav. Ansvarsfrågorna måste klarläggas. Produkter inom bioteknikområdet måste omfattas av en obligatorisk ansvarsförsäkring.

Skydd av älvarna

De fyra outbyggda Norrlandsälvarnas framtid är osäker trots riksdagsuttalanden om att skydda dem. Regeringen lägger inte fram något förslag om förstärkt skydd.

– Vi har redan tidigare föreslagit att de fyra outbyggda Norrlandsälvarna skall förklaras som nationalälvar och ges ett skydd som motsvarar nationalparkernas. Dessutom föreslår vi att följande älvar och älvsträckor anges som undantagna från vattenkraftsutbyggnad i förteckningen i naturresurslagen:

- Ammerån
- Edänge
- Emån
- Hårkan
- Voxnan uppströms Edsbyn

Naturvård i skogsbruket

– Den fjällnära skogen är unik eftersom den rymmer stora urskogsområden. För skogsbruket i de fjällnära skogarna måste lokalt anpassade skogsbruksmetoder tillämpas. Det småskaliga bondeskogsbruket har traditionellt kunnat bedrivas utan konflikt med naturvårdsintressena. En naturvårdsgräns på biologiska grunder bör upprättas. Ovanför denna får inget storskaligt skogsbruk bedrivas. Särskilt skyddsvärda områden bör avsättas som naturreservat.

– Miljökonsekvensbeskrivningar skall göras för olika skogsbruksmetoder som hyggesplöjning, stubbrytning, inplantering av främmande trädslag samt

Mot. 1987/88
Jo30

skogsplantering på jordbruksmark. Stödet till igenplantering av lågproducerande mark, som hagmarker, smärre lövskogar och glest beväxna barrskogar, det s. k. 5:3 bidraget, skall upphöra. Centern har i annan motion föreslagit stöd till lövskogsplantering samt särskilt regionalpolitiskt stöd till Norrland.

Mot. 1987/88
Jo30

Internationell naturvård

– Sverige måste aktivt delta i den internationella naturvården genom bl. a. Världsnaturunionen. Centern har i annat sammanhang understrukit betydelsen av samarbete med Världsnaturunionen i biståndsprojekt.

Antarktis är det enda större område som ännu inte utsatts för mänskliga ingrepp i någon större omfattning. I Brundtlandkommissionens rapport uppmånas länderna till internationellt samarbete för att skydda Antarktis.

– Vi anser att Sverige bör ta initiativ, genom FN:s miljöorgan UNEP, för att få Antarktis förklarad som internationell naturpark. Vi föreslår att riksdagen uttalar som sin mening att Antarktis bör skyddas som internationell naturpark.

Koldioxidproblemet

Konsekvenserna av en koldioxidhöjning kan bli omfattande. Forskare har länge klassat koldioxidökningen som den största miljöförändringen, förutom effekterna av krig och kärnvapensprängningar. Hotet om stora klimatförändringar, genom en förhöjd koldioxidhalt, har emellertid inte lett till någon omprövning av energipolitiken. Jordens klimat påverkas av förbränningen av fossila bränslen, liksom av den omfattande skogsskövlingen i tropikerna. De fossila bränslen som bildats under hundratals miljoner år förbränns nu i snabb takt. Kolet i de fossila bränslena bildar koldioxid, som släpper igenom solljuset, men hindrar värmestrålningen från att stråla tillbaka mot rymden. Det kallas även drivhuseffekten.

Om de befärade temperaturhöjningarna, till följd av ökad koldioxidhalt i luften skulle inträffa, kan effekten bli att havsnivån stiger när isarna vid polerna smälter och att havet därigenom utvidgas. Det är svårt att exakt förutse vilka områden på jorden som kommer att drabbas. Förändringarna kommer att påverka flora och fauna. Jordbruket kommer i vissa områden att försvåras, vilket får allvarliga försörjningsmässiga och politiska konsekvenser.

För Norden tros en ökad koldioxidhalt få mer drastiska konsekvenser än för jorden som helhet. Värmehöjningen är för närvarande beräknad till 0,3 grader per tioårsperiod. En fördubblad koldioxidhalt kan höja temperaturen på våra breddgrader med 4–5°. Vintertemperaturen väntas öka mer än sommartemperaturen. Nederbörden väntas öka med 15–40 %. Växtingelserna kommer att dramatiskt förändras.

– Det är hög tid att energipolitiken förändras. Användningen av fossila bränslen måste minskas. Vi anser att regeringen bör klarlägga energianvändningens effekter på koldioxidhalten och utarbeta ett program för att minska utsläppen till vad naturen tål.

– Vi anser att ekonomiska styrmedel bör användas även för att åstadkomma en minskning av koldioxidutsläppen. Vi föreslår att en miljöavgift tas ut på koldioxidutsläpp från industri- och energianläggningar. Tillsammans med en omfördelning av energibeskattningen skulle den verksamt kunna bidra till att driva på utvecklingen av ny teknik. Centern har i riksdagen lagt fram en förnyelseplan för energianvändningen som innebär minskade utsläpp av koldioxid.

– Nyligen presenterades en internationell studie utförd av fyra forskare från fyra olika världsdelar. Forskarna föreslår en långsiktig global energistrategi som är förenlig med fortsatt ekonomisk utveckling, utan att öka världens totala energiförbrukning och därmed sammanhängande problem. Centern har i annat sammanhang föreslagit att regeringen verkar för att en global energistrategi utarbetas inom FN och att resurser omfördelas till förmån för förnybara energikällor, effektivisering och hushållning.

Luftföroreningarna och försurningen

De försurande luftföroreningarna drabbar vatten, mark, skog, växter och djur samt människors hälsa och vårt kulturarv. Luftföroreningarna är ett akut och omfattande miljöproblem. Åtgärderna mot försurningen kan därför inte avstanna förrän luftföroreningarna har begränsats till vad naturen tål.

Dagens internationella målsättningar för att begränsa utsläppen av svaveldioxider och kväveoxider är helt otillräckliga. De senaste vetenskapliga rönen visar att naturens toleransgränser innebär att Europas utsläpp av svaveldioxider måste minskas med 90 % och för kväveoxidutsläppen med 75 % om skador på de mest känsliga ekosystemen skall kunna undvikas. Även med en 80-procentig reduktion bedöms ca 3000 sjöar i Sverige förbli försurade.

För att uppnå de nödvändiga utsläppsminskningarna måste hårda utsläppsnormer införas för både industrier och fordon, energiförbrukningen måste minskas genom effektivisering och sparande, användningen av alternativa energikällor ökas och transportsystemen förändras.

Under förutsättning att industrins processutsläpp halveras skulle exempelvis följande krav, om de införs i Europa, kunna åstadkomma en 80-procentig minskning av utsläppen:

- 0,15 % högsta tillåtna svavelhalt i lätt eldningsolja; i Sverige gäller 0,2 %
- 0,2 % högsta tillåtna svavelhalt i tung eldningsolja; regeringen föreslår en sänkning till 0,8 %
- 0,03 g svavel per megajoule bränsle vid koleldning; i Sverige gäller 0,05–0,17 g svavel per megajoule.

Regeringens ambitionsnivå sträcker sig enbart till 65 % reduktion av svavelutsläppen till 1995 jämfört med 1980 års nivå och för kväveoxidutsläppen till 30 % under samma tidsperiod. Det långsiktiga målet anges till 70–75 % minskning av svaveldioxidutsläppen och en halvering av kväveoxiderna. Regeringen anför vidare: "Innan ställning tas till ytterligare skärpta nationella målsättningar bör kostnader och andra effekter av nödvändiga åtgärder studeras."

Samma inställning har regeringen vad gäller åtgärdsstrategin mot kolväten. Målet är för lågt satt, och dessutom anser regeringen uppenbarligen att kostnadseffekterna är viktigare i bedömningen än de miljömässiga kraven.

– Centern anser att målet för det svenska arbetet måste vara att begränsa svaveldioxidutsläppen med 90 % och med 75 % för kväveoxidutsläpp och kolväten.

Internationella åtgärder

Från svensk horisont kan man säga att vi får svavlet från öst och kvävet från väst. Luftföroreningsproblemen kan bara lösas genom internationella överenskommelser. Hittills har bara 21 av Europas stater lyckats enas om att begränsa svavelutsläppen med 30 %. Någon liknande överenskommelse finns ännu inte för kväve, eftersom överläggningarna havererade hösten 1987. De nordiska miljöministrarna har inte heller lyckats ta fram ett nytt handlingsprogram för miljöfrågorna i Norden. Bakslagen i det internationella arbetet anser vi borde ha utmanat regeringen att ta nya initiativ i det internationella miljöarbetet – utöver ett internationellt miljöforskningsinstitut – men icke.

Centerpartiet föreslår:

– En internationell luftvårdsfond måste tillskapas. De östeuropeiska svavelutsläppen drabbar bl. a. Sverige hårt. Ökningar snarare än minskningar av dessa utsläpp är troliga i framtiden, och flera av dessa länder bedömer sig inte ha råd att investera i reningsanläggningar. Det räcker inte att sprida kunskap om ny teknik. Sverige måste därför aktivt medverka till att andra stater investerar i reningsteknik, övergår till miljövänligare energislag och gör energieffektiviseringar.

Riksdagens majoritet har, efter centerinitiativ, föreslagit att den svenska regeringen skall verka för att en internationell luftvårdsfond inrättas. Regeringen har uppenbarligen inte gjort tillräckligt för detta och ställer det nu *mor* förslaget om miljötekniskt institut.

– Vi anser att riksdagen skall slå fast att Sverige måste ta initiativ till överläggningar med länderna inom ECE eller med en grupp av dem för att få till stånd en fond, varifrån bidrag eller lån kan lämnas till miljöförbättrande luftvårdsinvesteringar.

– Internationella miljöteknikmässor måste anordnas för att sprida kunskap om effektivaste miljöteknik. Svensk industri har här en stor kapacitet och en viktig potentiell marknad.

– Exportkreditgarantier skall kunna ges även till miljöteknikexport. De svenska exportkreditreglerna bör förändras så att de bidrar till att sprida miljöteknik till länder som inte annars skulle satsa på det.

– Miljöattachéer skall utses vid strategiskt viktiga ambassader. Ambassaderna måste avdela särskild personal med miljökompetens för miljöbevakning.

– Internationella försurningssekretariatet, som är miljöorganisationernas organ, måste ges ökade resurser inom anslaget för information om försurning.

– Nya överläggningar om internationella överenskommelser om svavel och kväveoxidbegränsningar. Sverige måste, utifrån den vetenskapliga kunskap som finns om naturens kritiska gränser, söka få till stånd en ökad ambitionsnivå bland Europas länder.

– Överläggningar med den danska regeringen om begränsningar av luftföroreningarna från Danmark och särskilt Köpenhamnsområdet, som har stor påverkan på det hårt försurningsdrabbade sydvästra Skåne.

Åtgärder i industri- och energianläggningar

– Avsvavlingskapaciteten måste byggas ut. På så sätt skulle 30000 ton svavel kunna tas bort vid effektivare avsvavling av tjocka och tunna eldningsoljor och dieselbrännoljor. Målet bör vara att skapa kapacitet för att sänka svavelhalten i tunga eldningsoljor till 0,2 % och tunna eldningsoljor till 0,15 %.

– Inför en miljöavgift med 3000 kr. per ton svaveldioxid för kommande budgetår och därefter successivt till en nivå motsvarande 13000 kr. per ton svaveldioxid. Centern har tidigare lagt fram förslag om detta. En del av dessa medel anser vi bör användas till miljöteknisk utveckling.

– Stimulera utnyttjande av effektiv reningsteknik som låg NOx-brännare (minskar kväveoxidutsläppen med ca 50 %), absorbenter vid förbränning av sten- och brunkol (minskar svavelutsläppen med 40–60 %), fluidiserad bädd (minskar svavelutsläppen med 90 % och rökgasnitrikation (minskar kväveoxidutsläppen med 80 %).

– Förbättra tillsynen av anläggningarna, genom bl. a. utbildning av tillsynspersonal.

– Utarbeta ett förslag till miljöavgifter på kväveoxider.

Åtgärder inom trafiken

Bilavgaserna står för ca 70 % av kväveoxidutsläppen. Utsläppen av kväveoxider i Sverige har nästan tredubblats sedan mitten av 1950-talet. Det beror framför allt på att bilarna ökat i antal. Bilavgaserna bidrar dessutom till bildandet av det marknära ozonet, utsläpp av kolväten, bly, koloxid och sotpartiklar. Bilavgaserna ger både skador på miljö och hälsa. De är en viktig orsak till städernas miljöproblem. Enligt OECD är Stockholm en av de städer som genomgår den snabbaste miljöförsämringen i Europa. Storstäder som Stockholm kan inte bygga upp sin trafikstruktur på bilismen utan att allvarliga miljö- och hälsoproblem uppstår.

– Trafikpolitiken måste främja miljövänliga transportsystem. Centern har i en trafikpolitisk motion lagt fram förslag till en sådan politik.

Mot. 1987/88
Jo30

Centerpartiet föreslår:

– Före utbyggnad av olika transportalternativ skall miljökonsekvensbeskrivningar göras. Sådana aktuella objekt är motorvägsprojekt och eventuellt broförbindelse över Öresund.

– Miljöavgift för flyget för att begränsa utsläppen av kväveoxider och kolväten. Centern har i annat sammanhang lagt fram förslag om det.

– Stimulera utvecklande av miljövänliga motorer och miljövänliga drivmedel, som etanol och rapsolja. Inför skattebefrielse för dessa drivmedel. Centern har i den trafikpolitiska motionen föreslagit att alla bilar som uppfyller bestämda krav på bränsleförbrukning, miljövänlighet och anpassning till förnybara bränslen skall få nybilsrabatt på t. ex. 10 % genom reducering av accis och/eller moms. Regeringens proposition saknar helt ambitioner för detta.

– Trafikproblemen i de större tätorterna måste begränsas genom insatser för att minska trafikintensiteten, genom satsningar på kollektivtrafik och trafikreglering. Möjligheter bör skapas för kommunerna att införa bilfria citykärnor, miljöavgifter på privatbilism eller infartsavgifter i särskilt belastade tätorter.

– Inför skärpta avgasreningskrav för lätta lastbilar och bussar fr. o. m. 1990 års modeller och för tunga fordon fr. o. m. 1992 års modeller. Avgasrening för dessa fordon finns redan såväl i USA som Canada. Det finns ej anledning att avvakta längre. Om problem med leveranser skulle uppstå kan temporära dispenser medges i kombination med en miljöavgift för förorenade fordon. Stimulanser bör utgå till kompletterande reningsutrustning eller byte av motorer i lastbilar och bussar. De medel som regeringen anvisat för stimulanser för inköp av lastfordon med katalytisk rening bör bl. a. användas till detta.

– Inför stimulanser för komplettering av reningsteknik för personbilar såsom riksdagen efter centerinitiativ har beslutat. Trots de positiva miljöeffekterna av en sådan åtgärd har regeringen fortfarande inte efterlevt detta beslut. Vi anser att regeringen snarast måste förelägga riksdagen förslag om stimulanser. De 700 000 bilar som körs på blyfri bensin kan på detta sätt minska sina kväveutsläpp med 70 %.

– Eftersom regeringen dröjt så länge med åtgärder kommer huvuddelen av bilparken att sakna katalytisk rening ännu en lång tid. Vi anser att åtgärder måste vidtas för att åstadkomma en omedelbar minskning av utsläppen. De förorenande utsläppen från biltrafiken har ett tydligt samband med hastigheten. Naturvårdsverket har beräknat att en sänkning av hastigheten från 110–100 km/tim resp. från 90–80 km/tim skulle innebära att kväveoxidutsläppen minskade med ca 20 % från trafiken på den aktuella vägsträckan. Vi föreslår att riksdagen beslutar om en temporär sänkning av hastighetsgränserna till 100 resp. 80 km/tim. Undantag bör göras för de

minst försurningsdrabbade Norrlandslänen. Övervakningen av hur hastighetsgränserna hålls måste skärpas.

Mot. 1987/88
Jo30

Kalkning

Skogsskadorna som en följd av luftföroreningarna ökar. Allvarligast är situationen i södra och västra Sverige. Det sura nedfallet har lett till att många växtnäringsämnen har lakats ut ur marken. Därmed hotas markens långsiktiga produktionsförmåga. Naturvårdsverket har föreslagit att en försöksverksamhet genomförs med en kombination av kalknings- och vitaliseringsinsatser och skogsbruksåtgärder. Regeringen har avfört förslaget i propositionen.

– Vi anser att det är angeläget att dessa åtgärder kommer till stånd och föreslår att 10 milj. kr. anslås för detta ändamål i ett första steg.

Åtgärder i kulturminnesvärden

Luftföroreningarna har förödande effekter på byggnader, monument och kulturföremål, såväl i stad som på landsbygden. I dag står europeiska kulturminnesmärken inför ett hot som anses större än t. o. m. de krig som förött delar av Europa. Det finns ett stort behov av att försöka begränsa försurningens effekter på vårt kulturarv.

– Vårt förslag om miljöfond kommer att kunna ge ytterligare resurser till miljöåtgärder i kulturminnesvärden.

– Vi föreslår att 205,5 milj. kr. skall anvisas för åtgärder mot luftföroreningar och försurning i enlighet med naturvårdsverkets framställan, en ökning med 42 milj. kr. jämfört med propositionen.

Ozonskiktet

Uttunnningen av ozonskiktet över Antarktis var under 1987 den största som uppmätts. Under oktober månad hade 50 % av den normala ozonmängden försvunnit. Sedan 60-talets slut har en generell minskning skett över hela norra halvklotet. Under vintermånaderna har minskningen varit upp till 9 %. Det är nu helt klart att ozonproblemet har övergått från att vara en teoretisk framtida risk till att bli ett aktuellt och i högsta grad påtagligt miljöproblem med globala dimensioner. Det är därför självklart att utsläppen av freoner och liknande ämnen måste minskas drastiskt. Vi använder här freoner som ett samlingsnamn för dessa ämnen. Även med mycket långtgående restriktioner kommer ozonuttunnningen att fortsätta att förvärras under flera årtionden framöver.

Den centerledda regeringen förbjöd år 1979 freon som drivmedel i sprejförpackningar. Initiativ togs år 1981 till en internationell konvention om ozonskiktet. Sedan 1983 har centern i riksdagen krävt ett särskilt åtgärdsprogram för att minska freonanvändningen. Riksdagen biföll förslaget. Socialdemokraterna röstade emot.

Det är bra att regeringen har övergivit den låga ambitionsnivå som fanns i naturvårdsverkets åtgärdsprogram och som finns i den internationella Montreal-överenskommelsen och i den nordiska planen.

– Centern anser i likhet med tidigare att freonanvändningen kan upphöra inom en fem-årsperiod. Den största tillverkaren av freoner, Du Pont, har klargjort att de avser att upphöra med tillverkningen inom fem år. I Väst-tyskland har en frivillig överenskommelse gjorts med tillverkare att minska användningen med 90 % inom ett par år.

– En miljöavgift bör införas på CFC-föreningar och andra halogenerande ämnen med 50 kr/kg CFC. En sådan avgift kan leda till att avvecklingen av freoner sker snabbare.

– Resurserna bör användas för att utveckla system för uppsamling av freon som används i dag. Ett pantsystem bör övervägas.

– Regeringen vidtar inga åtgärder mot import av produkter som innehåller freon. Förbud mot sådan import måste införas samtidigt som tidsgränserna för freonanvändningen löper ut.

– Ett svenskt förbud måste omfatta alla ämnen och föreningar som är aggressiva mot ozonskiktet, som meteorologiska institutionen vid Stockholms universitet har påpekat i sitt remissvar.

– Sveriges beslut att förbjuda freon kommer att stimulera fram en teknisk utveckling som också kommer andra länder till godo. Det är viktigt att regeringen utnyttjar dessa möjligheter till skärpningar av såväl den internationella som den nordiska handlingsplanen så att freonanvändningen får en global avveckling.

Havsmiljön

Föroreningssituationen i haven är allvarlig. Utsläppen av klorföreningar och tungmetaller måste upphöra och kväveutsläppen kraftigt begränsas. Havet är en resurs och dess många möjligheter skall tas till vara – inte förödas, som i dag sker.

Miljögifter

Så länge stabila organiska miljögifter släpps ut direkt eller indirekt kommer ett långsiktigt miljöhot att kvarstå för våra hav. En åtgärdsstrategi måste därför utgå från att eliminera tillförseln av sådana naturfrämmande ämnen. Det är angeläget att dessa miljögifter prioriteras i såväl det nationella som det internationella arbetet.

Varje år släpper den svenska skogsindustrin ut närmare 200000 ton kloretrade föreningar, i vattendrag och utmed kusten. Utsläppen av klorföreningar ger skador på sjöarnas och havens ekosystem. Klore används i blekningsprocessen för pappersmassan. Ett särskilt problem utgör de kvicksilverhaltiga fiberbankar som fortfarande finns i vattnen utanför massafabriker.

Dioxiner bildas i och med blekningsprocessen. Spridningen sker i samband med utsläpp till luft och vatten, men också via den färdiga produkten

vid användning och förbränning. T. o. m. kaffefilter av blekt papper har visat sig innehålla dioxiner.

Mot. 1987/88
Jo30

Regeringen föreslår att utsläppen av organiskt bundet klor bör minskas till 1,5 per ton klorblekt massa. Åtgärden bör ha påbörjats före utgången av år 1992, anser regeringen. Den nivå som anges är densamma som Mönsterås bruk fick i tillståndsbeslutet från koncessionsnämnden våren 1986. Sedan dess har tekniken utvecklats. För övrigt använder regeringen en osäker mätmetod som numera har övergetts. Den nya AOX-metoden ger 10 gånger högre känslighet än STFI-metoden.

– Klorutsläppen från den svenska massaindustrin måste upphöra. Det är inte bara angeläget. Det är också möjligt. Vi anser att utsläppen av klorerade föreningar bör i stort sett kunna vara avvecklade inom sju år. Gällande tillstånd för massaindustrin måste omprövas och starkare krav ställas så att en övergång till miljövänligare teknik forceras.

Vi anser att en miljöavgift på organiska klorföreningar bör tas ut med 20 kr. per kg organiskt bundet klor för att stimulera en miljövänlig utveckling. Det finns en blekningsmetod för pappersmassa som kan ersätta den miljöfarliga klore och dessutom spara energi. Den kallas Prenox-metoden och utnyttjar kvävedioxid i kombination med en alkalisk behandling och en syrgasbehandling.

Det finns också andra tekniker att få fram papper som tillgodoser rimliga vithetskrav. Blekning med väteperoxid åstadkommer mindre föroreningar än klorblekning. Papperet kan också bestrykas med ett tunt skikt av vit lera eller krita.

– I många fall är blekningen onödig. Hushållspapper fungerar lika väl vare sig de är blekta eller ej. Konsumenterna har genom sina val möjlighet att påverka så att efterfrågan på blekt papper blir begränsad.

– Vi anser att kommuner och myndigheter bör övergå till att använda miljövänligt papper. Centern har för övrigt i en skrivelse till riksdagen påpekat att riksdagen bör övergå till miljövänligt papper.

Centerpartiet föreslår

att regeringen får i uppdrag att verka för

- en förstärkning av det internationella samarbetet så att Helsingforskonventionen för Östersjön följs,
- en Nordsjökommission för att utarbeta regler och avtal för Nordsjön,
- komplettering av Olsokonventionen, så att all miljöfarlig dumpning förbjuds liksom förbränning av avfall till havs,
- att uppberedningsanläggningen för radioaktivt avfall i Sellafield, Storbritannien, stängs.

Metallutsläpp

De metaller som tillförs haven samlas till slut i sedimenten, med undantag av arsenik. Den totala tillförseln av vissa metaller till Östersjön framgår av tabellen nedan.

Tabell 1. Metalltillförseln till havsområdena runt Sverige (ton/år)

Område	Cu	Pb	Zn	Cd	As	Hg	Cr	Ni
Östersjön inkl. Kattegatt och Bältsjön								
- från land	2 000	300	6 500	60	180	5	-	-
- luftnedfall	380	2 900	3 200	80	40	10	-	-
Totalt	2 400	3 200	9 700	140	220	15	-	-
Kattegatt och Bältsjön								
- vattendrag	59	38	590	7,4	-	0,30	29	88
kommunala								
- avlopp	33	33	100	1,6	-	0,90	13	13
fartygstrafik	23	6	4	0,5	-	0,30	0	3
luftnedfall	55	260	400	3,7	-	2,4	7	18
Totalt	170	340	1 100	13	-	3,9	49	120
Skagerrak								
- punktkällor	3,0	1,3	9	0,1	-	0,02	1,0	-
vattendrag								
(Göta älv)	25	-	130	0,24	-	-	-	-
- luftnedfall	28	220	340	2,8	-	0,4-0,5	-	-
Totalt	56	220	480	3,1	-	0,5	-	-

Tillförseln av kadmium är t. ex. 140 ton/år. De svenska utsläppen är 7,5 ton/år. Endast en del av dem hamnar i Östersjön.

Regeringen föreslår att de svenska punktutsläppen av metaller halveras. Detta kommer enbart att påverka miljön lokalt. Men det kommer knappast alls att minska metalltillförseln till Östersjön i stort.

Metallbelastningen måste reduceras till samma storleksordning som den naturliga påverkan. Kadmiumhalterna i sedimenten är förhöjda med mer än 10 gånger. Om man skall reducera kadmiumhalten till naturlig nivå skall den totala tillförseln minskas från 140 ton/år till 14 ton/år. Att halvera de svenska utsläppen från 7,5 till 3,5 ton/år hjälper då inte mycket.

- Detta är ett mycket allvarligt miljöproblem som kräver omfattande insatser. Vi föreslår att naturvårdsverket får i uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram för att begränsa metallhalterna till en nivå som motsvarar de naturliga variationerna.

Jordbruk och miljö

Jordbruket kan hjälpa till att lösa miljöproblem i andra delar av samhället. En ökad användning av alternativa grödor skulle kunna ge råvaror som kan ersätta fossila drivmedel som bensin och diesel. En produktion av energigrödor och råvaror till massaindustrin och den kemiska industrin skulle få många positiva effekter på miljön.

- Vi anser att all bruksvärd åkermark skall brukas och användas för livsmedelsproduktion, till att producera drivmedel och råvaror till industrin.
 - Jordbruket måste också ta sitt ansvar för de miljöproblem som näringen bidrar till. Minskad användning av miljöskadliga kemikalier i jordbruket är ett mål i sig. Den statliga jordbrukspolitiken måste främja denna utveckling.
 - Jordbruket är ett av de få områden där det i dag används miljöavgifter. Användningen av kemikalier och handelsgödsel inom jordbruket är avgiftsbelagd. Vi anser att dessa avgifter skall användas till miljöförbättrande åtgärder, ny teknik, omställningsstöd för nya grödor och stöd för avsättning av nya produkter.
 - Växtföljder på åkermarken och spridning av stallgödsel har med ökande produktionskrav fått en allt större betydelse för växtnärläckage från jordbruket. Sambandet mellan växtodling och djurhållning måste bibehållas. Stallgödseln skall utnyttjas som den resurs den är och inte vara ett kvittblivningsproblem. En effektivare stallgödselanvändning ger också ett minskat behov av handelsgödsel. Därigenom minskar den totala användningen av kväve och därmed också risken för växtnärläckage. Åkermarken måste hållas bevuxen under en större del av året för att motverka läckage.
 - Igenplantering av åkermark och igenväxning av hagar och ängar utgör ett hot mot kulturlandskapet. Landskapet måste hållas öppet. De naturliga variationerna måste bibehållas och utvecklas för att värna mångfalden i växt- och djurlivet. Dagens jordbrukspolitik måste kompletteras med en miljömålsättning.
- Centern har i en annan motion lagt fram förslag om detta.

Avfall eller resurs

Med industrisamhällets utveckling minskar det återbruk och den återvinning som i århundraden varit en naturlig del av vardagen för de flesta hushåll. Stora system minskar möjligheterna för hushåll att hantera vissa avfallstyper. Ett exempel är det organiska avfallet i hushållsavloppen, som efter förorening med kadmium eller andra tungmetaller, bl. a. från industrin, blir olämpligt att återföra till åkrarna som rötslam.

Långt fram på 1990-talet domineras avfallet av organiskt material, men i ökande takt har det kommit att omfatta produkter som blivit alltmer sammansatta av många ämnen och därför svåra att föra tillbaka i naturens kretslopp. Läkemedel, tungmetallhaltiga batterier, plaster och bekämpningsmedel blandas t. ex. med det organiska avfallet.

Avfallsfrågan håller på att växa det moderna samhället över huvudet. Den samlade mängden industriavfall har beräknats till 4,5 miljoner ton. I det ingår då inte restprodukter från gruvor, mineralberedning och jordbruk. Byggnads- och rivningsverksamhet liksom reningsverk ger också upphov till stora volymer avfall. Det miljöfarliga avfallet uppgår till 0,5 miljoner ton. Varje år lämnar varje svensk ca 300 kg hushållsavfall. Den totala mängden

uppgår till ca 2,5 miljoner ton. I t. ex. Stockholm behövs en ny medelstor soptipp vartannat år.

Det finns anledning vara starkt kritisk mot att regeringen ännu inte har lagt fram något förslag till en ny avfallspolitik. trots att den har en väsentlig betydelse för miljöpolitiken.

Ny avfallspolitik

Avfall kan undvikas genom en ökad styrning av de produktionsprocesser och de konsumtionsmönster som utgör själva källan till problemen. Samhället måste i högre grad än hittills hävda producentens ansvar för det avfall som är ett resultat av själva produktionsprocessen, liksom för de produkter som släpps ut på marknaden.

Tyngdpunkten för fortsatt forskning och utveckling inom avfallsområdet bör därför förskjutas från traditionell filter- och återvinningsteknik mot förebyggande lösningar i produktionsledet.

Det innebär en inriktning mot teknik som i produktionsledet använder färre resurser samt frambringar avfall och föroreningar i mindre omfattning eller av mindre miljöfarlig karaktär än hittills.

Detta skulle spara råvaror eller göra det möjligt att använda mindre förorenade råvaror, minska mängden restprodukter eller göra dessa mindre förorenande samt möjliggöra återvinning genom t. ex. ändrad produktutformning.

Vi anser att regeringen bör få riksdagens uppdrag att

- ta fram ett samlat forskningsprogram för resurseffektivisering och avfallshantering
- studera möjligheter och hinder i olika branscher
- föreslå ekonomiskt stöd till forskning - teknikutveckling
- främja utvecklingen genom byggande av försöksanläggningar och genom kunskapsförmedling
- undersöka vilka ekonomiska incitament som behövs för omställning till ovan skisserade inriktning på minimering och återvinning av avfallet
- undersöka hur användning av emballage kan minskas och/eller ersättas av andra som är skonsamma mot vår miljö och hälsa och som hushållar med våra resurser
- utvärdera erfarenheterna av källsortering av olika typer av avfall. Regeringen bör ta fasta på det intresse som finns bland allmänheten att insamla hushållsavfall som papper och glas och se över olika möjligheter att utveckla detta
- utarbeta pantsystem för samtliga dryckesförpackningar. Målsättningarna för pantsystemen skall sättas högt. Vi anser att återvinningskravet för aluminiumburkarna skall vara minst 90%. Enligt vår uppfattning borde aluminiumburken förbjudas fr. o. m. januari 1990 om kraven inte dessförinnan uppnåtts på årsbasis.
- utarbeta ett pantsystem för batterier, inkl. bilbatterier. Naturvårdsverket har nyligen föreslagit att bilbatterier skall beläggas med pant om 20-25

kr. Målet måste vara att avskaffa miljöfarliga batterier. För att påskynda den tekniska utvecklingen bör en miljöavgift införas på dessa.

Mot. 1987/88
Jo30

Förbränning

En förutsättning för avfallsförbränning är att hälso- och miljökraven kan tillgodoses. Förbränningen ger i första hand utsläpp till luften, dels av vissa tungmetaller som kvicksilver och kadmium, dels av dioxiner och andra organiska föreningar.

Sopförbränning är ett medel att minska mängden deponerade sopor, utvinna en del energi och att inte lasta över avfallet på kommande generationer. Det är möjligt att väsentligt reducera utsläppen av föroreningar från avfallsförbränning. Det kan ske genom en kombination av åtgärder t. ex. bättre produktkontroll och källsortering för att få renare avfall, genom förbättrad och effektivare förbränning i anläggningarna samt genom införande av avancerad rökgasrening.

– I dag är mycket avfall blandat med miljöfarliga ämnen som kommer ut i miljön vid förbränning. Vi anser att en förutsättning för att förbränning skall få ske är att källsortering har genomförts på ett sådant sätt att innehållet av oacceptabla ämnen minimerats eller helt eliminerats.

– Kommuner som vill elda sopor skall åläggas att före tillstånd visa på ett fungerande system för källsortering. Kommuner som redan har tillstånd för sopeldning skall åläggas att introducera motsvarande system.

Förgasning

Det behövs forsknings- och utvecklingsarbete för att studera alternativ till deponering och förbränning. Den metod som för närvarande är mest intressant är, förutom källsorteringen, bioförgasning. Fördelarna med att röta hushållsavfall jämfört med i första hand deponering är volymreduktion och energiproduktion i form av deponigas. Man kan troligen åstadkomma ett väl fungerande energisnålt avfallsbehandlingsystem genom kombination av bioförgasning och källsortering. Dessutom erhålls värdefull energi.

– Vi anser att resurser för forskning och utveckling måste anslås för att stimulera utveckling av förgasningstekniken.

Avlopp

Från miljösynpunkt har stora förbättringar skett vid utbyggnaden av reningsverken. Men ungefär en tredjedel av verken uppfyller inte utsläppsvillkoren.

– Behovet av kväverening i reningsverken har hittills förbisetts. I stort sett har hela kväveinnehållet i avloppet passerat reningsverken utan rening. Även vid en 50-procentig reduktion kommer kvävet via reningsverken att utgöra en betydande del av övergödningsproblemen i haven. Ambitionen måste vara att restprodukterna skall återföras till naturens kretslopp.

– Ett särskilt allvarligt problem utgör avlopp som innehåller miljöfarliga ämnen. Vi anser att tillsynsmyndigheterna måste göra en genomgång av de företag som är anslutna till de kommunala avloppsreningsverken. Om avloppet är miljöfarligt och reningsverket inte förmår rena det, skall företaget åläggas att själv eller tillsammans med annan miljöfarlig verksamhet rena sitt avlopp.

– För att förbättra kontrollen skall varje företag som hanterar miljöfarliga ämnen upprätta en miljöbudget över hur ämnena hanteras i den egna verksamheten och var de slutligen hamnar. Budgeten skall vara till hjälp för såväl det egna företaget som berörd tillsynsmyndighet.

– I reningsverkens kemiska rening används en kemikalie, oftast aluminiumsulfat, för att dra till sig olika föroreningar i vattnet. Aluminium utfälls i samband med försurning och är direkt giftigt för naturen. Dessutom har sulfaten en försurande effekt. Vi anser att reningsprocessen inte skall få medverka till ytterligare miljöförstöring. Kalk fyller motsvarande funktion i den kemiska reningen. Kalk har emellertid ingen giftverkan och motverkar dessutom försurningen. Alla reningsverk bör därför övergå till kalk som fällningskemikalie.

– Det produceras mellan 150 000 och 200 000 ton avloppsslam per år i landets reningsverk. Drygt hälften sprids på jordbruksmark, en tredjedel deponeras på tipp och resten används för utfyllnadsändamål. Vi anser att rötslammet inte längre skall användas på jordbruksmark.

Obligatorisk ansvarsförsäkring

Inom det svenska näringslivet används och saluförs ca 70000 olika kemiska ämnen. Bara för en begränsad del av dem finns en ordentlig dokumentation av miljö- och hälsorisker. 10 000-tals kemiska ämnen uppfyller inte vad lagen om kemiska produkter stadgar om "tillfredsställande utredning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten kan orsaka" (§ 6).

– Vi har i annat sammanhang föreslagit en förstärkning av resurserna till kemikalieinspektionen och en decentralisering av organisationen för kemikaliekontroll.

– Vi anser att tillverkare och importörer av kemikalier skall åläggas att ta en ansvarsförsäkring för sina produkter för att förstärka kontrollen av kemikalier. Försäkringsbolagen sätter då premien efter hur man bedömer riskerna. Man gör det bl. a. utifrån de vetenskapliga undersökningar som företaget har redovisat. En ytterligare bedömningsgrund är om företaget hittills visat sig komma med såväl säkra produkter som korrekta redovisningar av gjorda undersökningar.

En obligatorisk kemikalieförsäkring kommer att leda till minskad användning av farliga kemikalier, en mer ansvarsfull hantering och tillföra ekonomiska resurser till olycksförebyggande åtgärder och inte minst ge ersättning för skadelidande. Vi anser att ett förslag till kemikalieförsäkring bör utarbetas.

Regeringen föreslår i propositionen att en kollektiv miljöskadeförsäkring införs för att åtgärda gamla skador. Den centerledda regeringen inledde i

början av 1980-talet utarbetande av en plan för hur gamla och omfattande miljöskador skulle åtgärdas. Det är bra att regeringen nu kommer med ett förslag, även om vi anser att det kunde ha getts en annan utformning.

Mot. 1987/88
Jo30

Ekonomiska styrmedel

Ibland hävdas att föroreningarna är det pris vi får betala för vårt nuvarande välstånd. Detta pris är inte känt, eftersom det är framtida generationer som får större delen av räkningen.

– Att anpassa ekonomin till ekologins förutsättningar är långsiktigt bra ekonomi. Centern har därför föreslagit att ekonomiska styrmedel skall användas i miljöpolitiken. Skattesystemet måste genomgå en förändring med mindre skatt på arbete och mer skatt på råvaror. Vi vill med detta minska efterfrågan på råvaror, vars exploatering och användning medför miljöproblem. Ett annat motiv är att för framtiden spara knappa resurser och främja en effektiv naturresurshantering. Vi anser att råvarubeskattningen först bör införas på energi. Vi har därför i annat sammanhang lagt fram förslag om skatt på uran för elproduktion och på miljöskadliga fossilbränslen.

Miljöavgifter

I miljöpolitiken måste användas både regleringar och ekonomiska styrmedel. Miljöavgifter skall stimulera företag att vidta åtgärder för att minska föroreningarna under den tillåtna nivån. Miljöavgifter skall också markera att samhället inte accepterar miljöstörningar. Dessutom skall aldrig utsläpp uppfattas som gratis vare sig för samhället eller för företaget i fråga.

Priset på en produkt mäter bara de privata och företagsekonomiska kostnaderna, utan att ta hänsyn till de totala samhällsekonomiska kostnaderna, inkl. miljöskadorna. Det gör att produktionen kan ske med metoder som skadar miljön, utan att det drabbar förorenaren. Om avgiften sätts så att den avspeglar kostnaden för miljöförstörelsen, kommer den företagsekonomiska kalkylen att överensstämma med den samhällsekonomiska. Men det är näst intill omöjligt att exakt fastställa kostnaderna. En miljöavgift måste därför inte avspegla den exakta samhällsekonomiska kostnaden enligt Polluter Pays Principle (förorenaren skall betala de kostnader den åsamkar samhället).

– Vi anser det viktigt att miljöavgiften sätts så högt att den ger tydliga signaler till företaget att nedbringa utsläppen till vad naturen tål. Vi anser att bl. a. följande skäl talar för att miljöavgifter skall införas:

1. Regleringar räcker inte.
2. Miljöförstörelse är inte gratis.
3. Miljöavgifter påverkar såväl producenters som konsumenters beteende.
4. De ger tydliga signaler till teknisk utveckling.
5. De skapar resurser som kan bekosta en del av de investeringar i ny teknik och nya produktionsmetoder som är nödvändiga för en bättre miljö.
6. De skapar resurser för en effektiv tillsynsverksamhet.

– Det är önskvärt att miljöavgifterna avskaffar sig själva genom att företagen minskar de avgiftsbelagda utsläppen. En del av de influtna medlen bör fonderas till utvecklande av ny teknik och stimulanser till utnyttjande av miljöåtgärder. I den mån de influtna medlen återförs, skall de enligt vår mening inte räknas in i skattekvoten.

– Vi anser att regeringen borde ha tagit fram ett underlag för införande av ett system med miljöavgifter. Nu väljer man i stället uppskovslinjen genom att tillsätta en parlamentarisk utredning.

– Vi föreslår här i motionen att miljöavgifter införs omedelbart på svaveldioxid, organiska klorföreningar och freoner, liksom på miljöfarliga tungmetallhaltiga batterier. Dessutom begär vi förslag om miljöavgifter på kväveoxid och koldioxid.

Miljöutbildning

En av de första åtgärder som den socialdemokratiska regeringen vidtog vid regeringsskiftet 1982 var att lägga ned beredningsgruppen för miljöutbildning. Dess arbete syftade till att ekologisk kunskap skulle ges på alla nivåer från förskola t. o. m. högskoleutbildning. Regeringen föreslår nu att en sådan arbetsgrupp tillsätts.

En nödvändig förutsättning för att samhället skall kunna utvecklas på en hållbar ekologisk grund, för att människor också på lång sikt skall kunna garanteras en rimlig livskvalitet, är att alla har goda insikter om miljön och dess krav. Utbildningen i miljövärd måste avsevärt förbättras. Det är viktigt att miljöfrågorna blir en integrerad del av såväl tekniska, naturvetenskapliga som administrativa utbildningslinjer. Lärarutbildningen måste förstärkas med grundkurser i ekologi.

I propositionen anförs att UHÄ har i uppdrag att integrera miljöfrågorna i utbildningsplanerna för civilingenjörer och naturvetenskapare. UHÄ anser att t. ex. civilingenjörsutbildningen bör innehålla 3–5 poäng obligatorisk miljövärdundervisning. Trots detta är det obligatoriska inslaget för närvarande bara 1,5 poäng. UHÄ säger sig hittills ha sökt undvika att detaljstyra innehållet i utbildningen.

– Vi anser att regeringen bör tillse att såväl tekniska, naturvetenskapliga som administrativa utbildningslinjer kommer att innehålla minst 3–5 poäng obligatorisk miljöundervisning och att denna undervisning blir en integrerad del av utbildningen.

Miljöskyddslagen

Sedan miljöskyddslagens tillkomst för nära 20 år sedan har 90 fällande domar avkunnats. Den genomsnittliga påföljden har varit 35 dagsböter. Dagsböter är en vanlig påföljd för lindrigare brott som t. ex. snatteri. Av den tillgängliga statistiken skulle man kunna tro att överträdelse mot miljöskyddslagen är ovanliga och regelmässigt av lindrig art. Men av de avkunnade fällande domarna framgår att företagen ofta under lång tid och upprepade

gångar orsakat skadliga utsläpp till mark, vatten och luft. Riksdagen har vid upprepade tillfällen uttalat att brott mot miljöskyddslagen är allvarliga.

– Allvarliga och långvariga skador måste prioriteras i miljöskyddsarbetet, och detta bör klart framgå av miljöskyddslagen. Vi föreslår därför att miljöskyddslagens 5 § får ett tillägg med innebörden att särskild hänsyn tas till varaktigheten av de skadeverkningar som miljöfarlig verksamhet kan orsaka.

– I dag anges de mängder som ett företag har rätt att släppa ut vanligtvis i riktvärden i utsläpp per månad. I exempelvis Västtyskland anges utsläppen per halvtimme. Det svenska systemet kräver att åklagaren kan leda i bevis att enstaka utsläpp inte endast varit av tillfällig karaktär utan också varit bestående under en längre tid. Vi anser att utsläppsnormerna skall anges i gränsvärden för en begränsad tidsperiod. Därmed uppnås en högre grad av säkerhet som leder till en ökad rättssäkerhet också för den som ansvarar för berörd verksamhet. Gränsvärdena skall anges som miljö kvalitetsnormer utifrån vad naturen tål.

– Vi har under flera år krävt att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras obligatoriska i alla ärenden av någon betydelse. Omfattningen av beskrivningarna skall stå i rimlig relation till beslutets omfattning och eventuella verkningar. Det är viktigt att arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar bedrivs med stor öppenhet. En miljökonsekvensbeskrivning bör i skälig omfattning redovisa de direkta och indirekta miljöeffekter som projektet kan medföra, redovisa alternativa handlingsätt och miljöeffekter av sådana samt alternativet om åtgärden inte vidtas (nollalternativ). För att förbättra möjligheterna att bedöma en planerad miljöfarlig verksamhet infördes 1981 i miljöskyddslagen skyldighet för sökande i ett tillståndsärende att lämna en beskrivning av miljöeffekterna av verksamheten. Detta krav har sedan inte utnyttjats av myndigheterna annat än i undantagsfall. Vi vill nu vidga kravet till att den sökande skall redovisa alternativa lösningar i miljökonsekvensbeskrivningarna enligt lagens 13 §.

– Det är angeläget att miljökonsekvensbeskrivningarna och engagemanget i miljöorganisationerna tas till vara. Vi anser därför att miljöorganisationer som uppfyller vissa kriterier skall ha rätt att överklaga beslut om tillstånd och sådana frågor som avses i 8a § andra och tredje stycket. För att ge erforderlig stadga åt systemet bör regeringen fastställa vilka organisationer som skall få tale-rätt. I dag finns redan rätt till överklagande för kommuner och lokala arbetstagarorganisationer.

Propositionen innehåller värdefull förstärkning av organisationen för tillsyn enligt miljöskyddslagen. Där utlovas ca 100 nya tjänster i den statliga organisationen, även om det för kommande budgetår enbart har anslagits medel motsvarande 25 tjänster.

– Vi föreslår att 20 milj. kr. anslås för kommande budgetår till förstärkning av den statliga tillsynen och ytterligare 20 milj. kr. året därefter. Decentraliseringen till kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder har inneburit och kommer att innebära avsevärda förstärkningar därutöver.

– Tillsynsmyndigheterna har redan i dag möjlighet att ompröva givna tillstånd, även om det inte har utnyttjats i någon större omfattning. Om-

prövningsgrunderna utökas nu, men det avgörande för effekten kommer att vara om tillsynsmyndigheterna bevakar förändringar så att bästa möjliga teknik utnyttjas. Vi anser att kontrollprogrammen bör ses över. Även om företagens egenkontroll utgör grunden i kontrollverksamheten måste myndigheten fortlöpande följa efterlevnaden av tillstånden. Särskilda resurser måste tillföras för att utnyttja bästa möjliga kontrollteknik, som t. ex. Opsis för luftföroreningar. Vi anser att i kontrollprogrammen måste prioriteras mätningar och analyser av ämnen och föreningar som ger de allvarligaste effekterna på miljön. Miljöskyddsförordningens 7 § måste ändras så att möjlighet ges för myndigheterna att prioritera ärendena utifrån miljöeffekt.

Hemställan

Med hänvisning till vad som i motionen anförts med anledning av regeringens proposition om miljöpolitik inför 1990-talet hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en god miljö skall vara ett centralt ekonomiskt mål.
2. att riksdagen begär att regeringen skall utarbeta en strategi för internationellt miljöarbete i enlighet med motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av översynen av naturvårdslagen,
4. att riksdagen beslutar att anslå ytterligare 10 milj. kr. till förstärkning av länsstyrelsernas naturvårdsenheter. anslaget D1. Länsstyrelser m. m., civildepartementet.
5. att riksdagen beslutar anslå 60 milj. kr. till vård av naturreservat m. m., anslaget B8. Miljö- och energidepartementet, dvs. en ökning med 10,8 milj. kr.,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fond för inköp och vård av naturreservat,
7. att riksdagen beslutar anslå 25 milj. kr. till anslaget B6. Vård av hotade arter m. m.,
8. att riksdagen beslutar anslå 3 milj. kr. till anslaget B6. Vård av hotade arter, dvs. en ökning med 1 milj. kr.,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överföring av särskilt skyddsvärd mark från domänverket till Naturvårdsfonden.
10. att riksdagen beslutar anslå 5 milj. kr. till ett nytt anslag, Bevarande av genetiska resurser, i enlighet med motionen,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar för vissa skogsbruksmetoder.
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationell naturvård.
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Antarktis bör skyddas som internationell naturpark.

14. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med ett aktionsprogram för att begränsa koldioxidutsläppen.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av miljöavgift på koldioxid.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen skall vara att svaveldioxidutsläppen begränsas med 90 % och att utsläppen av kväveoxider och kolväten begränsas med 75 %.

17. att riksdagen begär att regeringen skall verka för en internationell luftvårdsfond inom ECE i enlighet med motionen.

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella miljöteknikmässor.

19. att riksdagen beslutar att exportkreditgarantier skall kunna ges vid export av miljöteknik.

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöattachéer.

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om resurser till internationella försurningssekreteriatet.

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om det internationella konventionsarbetet med luftföreningar.

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar med den danska regeringen i syfte att begränsa luftföreningarna.

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbyggnad av avsvavlingskapaciteten enligt målsättningar som anges i motionen.

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att begränsa luftföreningarna från industri- och energianläggningar.

26. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag till miljöavgift på kväveoxider.

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stimulanser till utvecklande av miljövänliga motorer och drivmedel.

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöåtgärder i stadstrafiken.

29. att riksdagen beslutar införa skärpta avgasreningskrav för lätta lastbilar och bussar fr. o. m. 1990 års modeller enligt vad som anförts i motionen.

30. att riksdagen beslutar införa skärpta avgasreningskrav för tunga fordon fr. o. m. 1992 års modeller enligt vad som anförts i motionen.

31. att riksdagen beslutar att stimulanser skall utgå till byte av motorer och till kompletterande reningsteknik för bussar och lastfordon i enlighet med motionen.

32. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om stimulanser till köp av kompletterande reningsteknik för personbilar.

33. att riksdagen beslutar att temporärt sänka hastighetsgränserna i enlighet med motionen.

34. att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. från försurningsanslaget till försöksverksamhet med vitaliseringskalkning.

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöåtgärder i kulturminnesvärden.

36. att riksdagen beslutar anslå totalt 202 milj. kr. till åtgärder mot förorening och luftföroreningar, dvs. en ökning med 39 milj. kr.,

37. att riksdagen beslutar att införa en miljöavgift på freon med 50 kr./kg CFC,

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återinsamling av freon och införande av pantsystem.

39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella åtgärder för att avveckla freon-användning.

40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöavgift på klorutsläpp med 20 kr./kg organiskt bundet klor.

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avveckling av klor i pappersmassaindustrin.

42. att riksdagen begär att regeringen skall verka för en Nordsjökommission.

43. att riksdagen begär att regeringen skall verka för förbud av miljöfarlig dumpning och förbränning till havs.

44. att riksdagen begär att regeringen skall verka för att uppbyggnaden av radioaktivt avfall i Sellafield, Storbritannien, stängs.

45. att riksdagen hos regeringen begär ett åtgärdsprogram för att begränsa utsläppen av metaller i havet i enlighet med motionen.

46. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag till riksdagen om en ny avfallspolitik, i enlighet med motionen.

47. att riksdagen beslutar förbjuda aluminiumburken som dryckesförpackning i enlighet med motionen.

48. att riksdagen beslutar att källsortering och effektiv reningsteknik skall krävas för tillstånd till sopförbränning.

49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avloppsrening.

50. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergång till kalk som fällningskemikalie.

51. att riksdagen beslutar förbjuda användning av rötslam på jordbruksmark.

52. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag om en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier.

53. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om system med ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

54. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöutbildning,

55. att riksdagen beslutar förändra miljöskyddslagen i enlighet med motionen,

56. att riksdagen beslutar ge miljöorganisationer rätt att överklaga enligt 8a § miljöskyddslagen i enlighet med vad som anförts i motionen,

57. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om koncessionsnämndens sammansättning,

58. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statsåklagare för miljöbrott,

59. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöansvarig vid företag som bedriver miljöfarlig verksamhet,

60. att riksdagen beslutar förändra rättshjälpslagen i enlighet med motionen,

61. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av tillsynsverksamheten,

62. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändring av miljöskyddsförordningen.

Stockholm den 28 mars 1988

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Karin Söder (c)

Nils G Åsling (c)

Gunnar Björk (c)

Britta Hammarbacken (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Görel Thurdin (c)

Gunnel Jonäng (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunilla André (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

